

EPL President

Kes on parem – Ford või Carter? Selle küsimuse ette seati mitte ainult ameerika valijaid vaid kogu maailma. Valijad, küllaltki napi enamusena, otsustasid Carteri kasuks. Sellega anti Carterile volitus juhtida maailma suurimat demokraatiat ja vastaspoolust kõikidele diktatuuridele N. Liiduga eesotsas. Meid huvitab selle juures loomulikult just see, kuidas see vastaspoolus oma rolli mängib vaba maailma ja ühtlasi isekastatud maailma hüdveste lähtudes.

Carter on siin n.ä. "puhas leht", kelle välispoliitilistest vaadetest puudub selgem ülevaade. Kerkides koordineida USA poliitilisele orbiitile, ei ole sellel maapähtlikfameerist imelapsel selja taga rohkem kui senaatori senine enamvähem sisepoliitiline tegevus. Alles valimiskampaania jooksul hakkasid välja kooruma tema vaated ka välisküsimustes, kahjuks andmata selgemat pilti. Nii tuleb öelda, et ta välispoliitiline pale kuni juhe välja alles "presidentiameti õppimisele" asudes (mis ju on sageli toimunud Valgesse Majja asutajate) eksperte ja nõuandjate kaudu.

Ei olnud sellepärast imetada, et ka Kremlis muret tundvat just informatsioonide puuduse pärast Carteri vaadete suhtes. Carteri välispoliitilist nõuandjaid, aastast endist USA-suurtsaadikut Moskvast (Shtalni ajal 1943–46), võeti selle tõttu hiljutisel N. Liidu külastusel erilise tähelepanuga vastu, kuigi ta ametlikult esines eraisikuna. Vaevalt aga harrimanist saab välisminister, kuna ta on selleks liiga vana. Küll aga võib uskuda, et tema kogemused ja nõuanded tulevase erilist tähelepanemist Carteri välispoliitika, kes ka ametlikult välisministri kohale ei tule. Harriman oli teatanud esimeste, kes USA-d Moskvas N. Liidu ekspansioonist plaanisid.

Poole ringkondades on komeidud, et Carteri üheks välispoliitilisel lähenemiseks meheks võib tulla antikommunistlik poolakas Zbigniew Brzezinski (ku taktikuseks ei saa nime raskesti hääldatavust!). Midagi ei ole siiski teada tema välisministri-kandidaadi kohta, mis meile selisukohas on olnud, sest juhtuda võib, et uus president oma eelkäija Fordi (ja omaaegse Eisenhoweri) eeskujul annab oma usaldusmehele ühtsusele volitused. Nii siis on olnud palju sellest, kes istub Kissingeri toolile?

Carterist jäi valimisvõitluses mulje, et ta on intelligentne ja kiiresti reageeriv, kuidagi väinsem kui vastaspool. Ford sai seda tunda mh. siis, kui ta oma välispoliitilist küündimust paljastas TV-vaidluses Ida-Euroopa olenevuse kohta N. Liidust, mis võibolla maksis talle just need paar miljonit häält, mis talle puudus jäid, sest poolakate mitu miljonit pahandasid tõsiselt ja küsimus on, kui palju asja parandas järgnenud intensiivne sümptomaatiline.

Reageeriv, kuidagi väinsem kui vastaspool. Ford sai seda tunda mh. siis, kui ta oma välispoliitilist küündimust paljastas TV-vaidluses Ida-Euroopa olenevuse kohta N. Liidust, mis võibolla maksis talle just need paar miljonit häält, mis talle puudus jäid, sest poolakate mitu miljonit pahandasid tõsiselt ja küsimus on, kui palju asja parandas järgnenud intensiivne sümptomaatiline.

Rekstatute seisukohalt oli Fordi kommunistkiviks tema välisminister ja üal nimetatud "silumisel" vähemusrühpe esindajatega kerksis ikka ja jälle üles küsimus, kas president jätab kohale välisministri, kui ta valimised võidab?

Fordi arvele läks pingelõdvenduse-politika ja ilmselt tema TV-lisabumistest just idapoliitika olid peegeldused selle poliitika taustal esitatud sissestist arutlustest. Teatavasti kaotas president selle termini palavaks minemisel selle ära kui mõiste, ilma et veenvad muudatusi oleks toimunud vahekorras N. Liiduga, välja arvatud, et sealpool mängiti selgelt solvunult.

Pingelõdvenduse mõiste ei ole aga Carteriga vist veel päevakorral kadunud, kuna ta 30. augustil ajakirjanduses avaldatud valimisküsimustes ütles, et ta kavatses venelastele selgeks teha, et pingelõdvenduse peab olema "ühensusuut". Muudugi unustab ta, et eelkäija ja eelkäijad on katsumud seda ja palju muudki venelastele selgeks teha ilma mingi tagajärjeta. Nii ei ole oodata ka tagajärge kavatsed selgitustele inimõiguste rakendamise küsimuses – seal ei ole aidanud isegi Helsingi kokkulepe.

Naiivsus ei tähenda veel, et kogemused presidentina ei saa seada asju õigesti valusse. Välispoliitilise reaalsõde tunnetamine on seda ohtlikum, kuna uus president valimiste ajal selgitamises kaudu loots Moskvasse selgeks teha, et viimase sõhejõudude pidev suurendamine on rahule ohtlik.

Carteri välispoliitilist seisukohta ei ilmselid valimiskampaania veel, et Euroopat tuleb Nato kaudu kaitseda, kuid Euroopa rikkidele suured katsekoormust andes, kui Ida-Euroopas ülestõus tekiks, siis ta ei saadaks USA üksusi sinna (kõnest Kansas Citys, kus ta aga seltsis: "Ma ei tea, mida ma tean..."). Formoosa ja Lõuna-Korea sõjalise kaitsmise lepinguliste kohustuste osas oli Carter kõhkleb, ta kavatses vahetada, et neid maid kommunistlikult naabrid sõjaliselt ei invadeeri – ta väljendas kavatsust vähendada USA sõjalisi kohustusi ja väeosi Kaug-Aasia piirkonnas. Ja viia välja aatomirelvad.

Vaidluses Fordiga andis ta veel ühe lubaduse, mis kindlasti Kremlis kõrvale teha pandi, deklaratsioon, et ta ei kavatses minna Jugoslaavia le appi, kui N. Liit Jugoslaaviat invadeeriks selle tagasitõmbamiseks oma mõistjast. Nende kardetav "lubaduste" puul meenub samuti eelvalmistamatu presidentiaaltõule tulnud Harry Truman, kes ka deklaratsioon, et ta ei kavatses minna Jugoslaavia le appi, kui N. Liit Jugoslaaviat invadeeriks selle tagasitõmbamiseks oma mõistjast.

Valimiskampaania veel, et Euroopat tuleb Nato kaudu kaitseda, kuid Euroopa rikkidele suured katsekoormust andes, kui Ida-Euroopas ülestõus tekiks, siis ta ei saadaks USA üksusi sinna (kõnest Kansas Citys, kus ta aga seltsis: "Ma ei tea, mida ma tean..."). Formoosa ja Lõuna-Korea sõjalise kaitsmise lepinguliste kohustuste osas oli Carter kõhkleb, ta kavatses vahetada, et neid maid kommunistlikult naabrid sõjaliselt ei invadeeri – ta väljendas kavatsust vähendada USA sõjalisi kohustusi ja väeosi Kaug-Aasia piirkonnas. Ja viia välja aatomirelvad.

Sinodist osavõtjad Eskilstunas

Sinodist osavõtjad Eskilstunas. Istuvad vasakult: Lõuna-Rootsi koguduse õpetaja Karl Laantee, Göteborgi ja Lääne-Rootsi kog. esimees Vello Pihlars, Rootsi Praostkonna praost ja Eskilstuna, Örebro, Västerås ning Kuma hengekarjane Richard Koolemeister, peapiiskop Konrad

Veen, Stockholm peapiiskopliku kog. õpetaja August Raud ja Gotlandi kog. hengekarjane praost Elmar Toldsepp. Seisavad vasakult: Eskilstuna kog. juhatus liige Joh. Pahlund, Rootsi Kiriku pensioneeritud eesti-rootslaste õpetaja John Lindström, Eskilstuna kog. ju-

hatuse end. abiesimees Voldemar Pleibusch, Göteborgi ja Lääne-Rootsi kog. õpetaja Thomas Vaga, Lõuna-Rootsi kog. esimees Arnold Sergio, Eskilstuna kog. juhatus liige Joh. Eliste, Örebro kog. esimees August Pärtina, sinodi sekretär Evald Põdra, Norrköpingi kog. juhatus liige

August Korju, Eskilstuna kog. organist Kustav Järvepelt, Eskilstuna kog. kannaegne juhatus liige Jüri Pär, Uppsala kog. abiesimees Aksel Mark, Saksa-maa praostkonna abipraost ja Rootsi praostkonna vikaaripraost ja Eduard Kägi, Kuma kog. juhatus liige A. Kikk ja Eskilstuna kog. esimees Ants Pahu.

MÄRT RAUD

• Mis juhtus

VALITSUS TAHAB VÄHENDADA MARKE

Uus valitsus on koostanud ettepaneku maksude vähendamiseks. Mis haarab sissetuleku maksid kuni 70 000 krooni aastas, sissetuleku kuni 50 000 krooni aastas on üht ettepanek endise valitsuse ettepanekuga. Sellest suuremate sissetulekute isikute maksu vähendamist peavad valitsus sellega, et need

grupid infatsiooni tõttu on kõige enam kannatanud marginaalmaksu osas.

50 000 krooni teenijad maksavad uue kava järgi u. 2000 krooni vahet maksu, 70 000 kr. kuni 150 000 kr. teenijad 2500 krooni vahet.

ROOTSI TITULARLAPS INIMESTEPÄASTJANA

Ida-Saksamaal Rostockis on vangistatud 20-aastane Ütlarlaps Motalast koos oma meessõbraga. Neid süüdistatakse, et nad on katsumud ühte Ida-Saksamaal kedagi salaja võtta. Rootsi saadik pole saanud kontakti vangistatuga, kuigi ta seda kurdubvali on nõudnud.

Ida-Saksamaal loetakse inimesi, kelle ühe piiri atjast raseks kurtakse. Andmete viina on Ida-Saksamaal praegu arvestatud üle 4000 inimese selle eest, et nad on võtnud osa põgenemiseaktiivis.

UEDE KOREALASED POLITSEIKONTAKTIS

Kõrghuigema sõidu auto puhanest tulust hoolimata pole mopeedile ja pügenes selle järele. Auto number oli teada, politseis uurimist ja leidis, et tegemist oli Pohja-Koreast saadetud auto diplomaatidega, kes pidid asendama narkootilise viina ja sigarettide salakaubitsõnne eest Taanist väljasaadetud. Kuna tegemist on diplomaatide isikupõutumatust navitate isikute, pidi politsei pöörduma Taani välisministertuuri poole asja lahendamiseks.

USA MOSKVA SAADIK OOTAB KINNITUST

USA saatis politseile kuu eest Moskvasse teate, et uueks USA saadikuks Moskvas on Washingtonist määratud senine USA saadik Israelis Malcolm Toon. Moskvas politsei autasid vastust, et N. Liidu valitsus oleks tavakohaselt nõus saadikut vastu võtta.

Malcolm Toon on tuntud terava kommunisti kriitikuna. Aatase, et Moskva loodab muudatus saadik kohal, kui uus USA president on valitusse ei võtnud.

Märt Raud 95.

Õnnelik on rahvas, kelle hulgas leidub isikuid, kes ei tõttu suudavad üle silutada ligi sajandipärase arengute, omavahel isiklike kogemusi selle pika perioodi sündmustikut, on olnud aktiivsed enam kui kolmveerand sajandit ning jätkavad pidevalt tegevust. Võimalus seesuguse isikliku kogemuste varu taustal teha võrdusi, üldistusi ning joonistada ajaloolise arengu kõverat on viljakas ning tulemuslik. Avas ning ajas akumuleeritud kogemused ja tõdedused võivad ristelda üksteisega, mis kannavad pästelolevat generatsiooni ja moodustavad vaimu rikkust, mitmekesisust, elujõudu.

Uks selline erakordne eestlane on Märt Raud, kes pühitseb 6. novembril 95. aastat sünnipäeva. Märt Raud on haridus os füüsilise ning vaimse tervisega. Seista kolmveerand sajandit mürumatu loomisvõimega tegevuses on väga märkimisväärt. Et kellelgi on hää tervis ja suudab elada 100 aastat, ei ole enamgi on tähelepanuväärne, kuid ainult osalist inimeste enese teene ta tervishoidikut eluviisist olenevalt.

Hoopis isegi on hoida oma vaim ning vaimuolukorret aktiivse üdga treeningus nii kõrge ena. N. Seda märkimisväärt, mis juubelari tegevus nõu kõrgu aeg on olnud erakordset pinget, ta pole oma jõudu säilitanud.

Märt Raud on olnud õpetaja, koolitaja, hariduskaakonna juhataja, koolide peapiiskop, Haridusministertuuri. Koolimehe, mis on ta päämine eriala, on ta töötanud õppekavade koostajana, pedagoogilise süsuga koolipoliitiliste raamatute ja artiklite autorina, lektorina õpetajate täienduskursustel, olnud tegev vahvas haridustöös ning juhtunud eesti kooli kõrgeimast nivooli. Ajakirjanikuna alganud sõnumiteasutaja reporterina on ta läbinud kogu ajakirjandusliku tegevuse spektri kuni juhturide autorini, vetete kirjutajani, eriosakonnade toimetajani ja lõpuks ajalehe ning mitmete ajakirjade peatoimetajani.

Teaduslikul alal on ta tegeanud rahvuskonnetu, tujele ning avaldanud sellel alal n.ä. raamatuid kui artikleid, Eemaraakirjanikuna ning kirjanikuna on ta tuntud. President Päsi biograafia ning paguluses ilmunud "Kaks suurt" on meistratööd.

Pseudonüümide all ilmunud arvukad romaanid on omanud laialdast levikut, valmistades hulgajale nii mõnegi põneva tunni, õnnast osavalt kirjutanud moodumal aegade õhukindlaid, millood ning himes. Erilist tähtsust omab Eesti kooli ajalugu "Eesti kool aegade võlts".

"On täielikult arusaadav, et teie protesteerite suures häävõimastat vastu" ütles tuntud Harvardi professor Kenneth Galbraith oma õliplaadile. "Tell on täielik õigus protestida, kuid teie peate õppima olema palju intelligentsemad". See väljendus meenub, kui tahtis iseloomustada Märt Rauda

töökspidamist ning juhtnööre teaduses eesti kooli alal, ning nõudeid, mis ta esitas nii õpilastele kui õpetajatele. Ta põlgas shabloonid ning nõudis isikupära, olukorra intelligentset analüüsi, vastuvõttikut uutele mõtetele ning meetoditele, kuid aruolend nende eluviiside. Reforme mitte reformide ning uuenduste enese pärast, vaid astarõhkehastust lähtudes.

Ta nõudis intelligentset asjaesse suhtumist. Üks näide sellest on Toon. Paomasta juhul. See noor, andekas õpetaja parodeeris kord teravmeelset õpetaja kursusel Märt Rauda ettepanekul klassijuhataja tuu siustamisteks. Raud oli tol korral koolide peapiiskop. Kursuslased ootasid ning eeldasid konfliktit, ootades õpetaja korralekutsutust, kurnustavat reageerimist. Midagi sellist ei juhtunud. Teravmeelne poiss sai kiita ning järgmisel võimalusel edutuse. Juhtum on näide ka Rauda iseloomust.

Eesti kooli arenguloju, kirjutatud sooja, tündliku sülega, kooli teadusliku mõtlemise vormis, on põhjalik ning faktidele põhinev. Rauda Eesti kooli ajalugu on üks olulisemaid päätükke Eesti kirjutatud ning kirjutatavas koolitruus. Ta on jäädava väärtusega. Pilt, mis Eesti eesti kooli sündmustest joonistab, on selge ja mitmekülgne. Edd, raskused ja tagasilöögid, häänding varjuks, lehvad ühtemoodi käsitlust ning analüüsi.

Eesti kool, nii nagu ta iseseisvuse lõpus oli väljakujunenud – oli suursaavutus. Lõputult teinud silvest 1900. aastal vaimse plünga ühiseks ajajooksul. Et see areng sellesse on kooli võetud ja nüüd meile kättesaadavaks tehtud on minu arvates tähelepanuväärne, mis teiste suurte saavutuste vahel. Raud on seda kirjutades mõelnud tuleviku, tulevastele aegadele, kui jälle kord vaba Eesti kool on võimalik. Et aeg kord tuleb, selleks ataks kaasa Märt Raud loomine.

Märt Raud on ideaalid. Ta kuulub sellises meelusest põlvkonda, kes ei eeldused, väinmed ning amised, iseseisvuse saavutamiseks ja selle ka kätte võttes. Enam, ehtas ülej ka riigi kõigs oma funktsioonid.

Märt Raud on oma tööga teinud meile kõikide suudmiku tiku ja saadame talle soojat õnnetust ta kõrge juubeli puhul.

HANS KAURI

Külastage BESTI MAJA WALLING, 34-1

BESTI MAJA SELTSKONDLIKUD RUUMID ja einelaud on avatud lõdulsele kasutamiseks esmaspäevast reedeni kl. 15.00–19.00. Lupaeviti kl. 14.00–17.00. Pühapäeviti on Eesti Maja suletud. Tulemised koostööbimisteks erikooskuppel tel. 21 81 34. A/S Eesti Maja juhatus ütleb kõigile kaasmajalastele teretulemast hubasesse Eesti Majja. A/S BESTI MAJA

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhon Koka
Vastutav väljaandja
(amr. ülg.)
Arvi Moor

Tulmuses ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallington 22, 11
Postiaadress: Box 647
10 26 Stockholm I
Tel. 21 81 46

Toimetaja Eskilstonas Jüri Aus
Aad. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/71772
Tel. 016/71772
Kunilustarvete postigiro nr. 167 70-0
Eesti Päevaleht Forlags AB
Stockholm

Tellimissilmad:
Aasta kr. 215.-
Termin (4 kuud) kr. 78.-
Sis. kr. 21.-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstonas-Kultursen
Tryckeri AB Eskilstuna 176

Pinna Studio näitetrupi teatrikülastus Oskarshamni

Oktoobris külastas Oskarshamni Pinna Studio näitetrupi oma ringreisil, etteades Arvo Mägi lühinäidendid "Jumel" ja "Neli paari". Laval olid seduhiku esimesi kodumaid näitlejaid, kes USA-sse siirdunud Mar Leemest-Klimani asemel mängisid praegu aastatel 1880 ja 1890, andes mõlemal pool silmapaistvalt hästi väljaminevaid esikavadeid.

Vastuõttu teatritrupile Oskarshamnis oli tavakohtaselt üllalike ja hoolitsemise näitlejate heaolu eest hästi organiseeritud. Veel meeldivamaks tegi näitlejatele Oskarshamni külastamist asjaolu, et linna teatrid olid ilmunud etendusele saajaprotsendilist.

Pärast etendust oli teatritrupidelike ja näitlejatele korraldatud ühine kohvilõuna. Hiljem võeti ringreisilõunaks vastu perekond Ilme ja Hugo Nõmme muu gavas kodu. Organisatsioonilise vaeva olid kandnud Oskarshamni Eesti Seltsi esimees Eduard Jalap koos abikaasa Aliniga.

Et Pinna Studioil poidud vaja ringreisil sellele esile astumise maksta (kuna etenduse külastajaid oli koos väljapoodi tühneta ja soome hõlmastega ikkagi vähe), selle eest võlgnetakse tänu Oskarshamni agraarile teatritrupidel David Pappile, kes oli organiseerinud vastava toetuse koostööd.

See on meenutus, millele peakis tulevikus mõeldna ka teised provintsimõeldud organisatsioonid, et tulevikus oleks tasuks Stockholm teatritrupidel ringreisid.

Oskarshamnis elab umbes 60 eestlast, kellest enamik on agraariseeritud seltsi ühendi. Nagu ja puhas linn omab ligi 30 000 elanikku. Tähtsamaks suurettevõtteks linnas on Saab-Scania (valmistab veoautode juhtkabi-

Pinna Studio näitlejad Oskarshamni teekonnal. Vasakult Aleksander Pihl, Karin Holm, Helge Andrae, Anne Pärma, Signe Pihla, Lise Trepp, Ago Partel, Maria Broberg ja Pärta Nurmesaar. (Foto Mägi)

ne), mille tegevustas on ka enamike kohalike tööstas eestlast, neist mil mõnedki silmapaistvad kohal.

Koostööd on olemas lähema "eestlaste linna" Jönköpingiga ja üksikute Kalmari eestlastega. Eestlaste ühendust ka kohaliku soome seltsiga, kellel on paarsada liiget.

Vesteldes kohalike eestlaste juhtivate tegelastega, ilmneb, et nad on oma "provintsiliku" elupaiksega igati rahul. Reia toote eestab viis minutit, suviluse kümme minutit. Linnakeses võib igal kella ajal julgelt liikuda. Vest ja mets on käepärast. Puudub suurilinki stress, millega oskarshamnilased. Stockholmis elades kokku tulevad.

Muldugi on Oskarshamni kaulgekkustest. Saesid elanikud

ise ütlevad, et Oskarshamni on Rootsi keskpunkt, seal on kõikjal - s.t. Malmöse, Göteborgi ja Stockholmiga sama pikk maa - 320 kilomeetrit. Oskarshamnilas se väidavad ka, et raudtee alga nende linna, kuigi see teiste meeldest sõltub.

Oskarshamni eestlased peavad järjekindlalt Eesti Vabariigi Aastapäeva koostöövõimega, millest osavõtt läheb saja protsendi. Juhustamas on Oskarshamni eestlastele käinud kirjandustajad Elmar Tõisepp ja Voldegar Tõisepp. Vajaduse korral soodetakse eesti teatri etenduste Norrköpingis. Kahjuks puudub Oskarshamnis peagu täiesti noorem põlvkond, kes on pärast kooli lõpetamist siirdunud suuremates keskustesse. (EPL/AL)

Kohalik elu

GÖTEBORG
Kirikukoor Stockholmist Göteborgi eesti ap. õig. koguduse tules laupäeval, 13. novembril külla Stockholmist ortodokskoguduse kirikukoort, lauldes üldkoosõul õhulõuendusel. Godebergi kirikus ja ka pühapäeval selgilturgial alg. kl. 11.

GÖTEBORG
Sügispidu-revüü

Göteborgi Eesti Seltsi Näite- ringi järjekordne sügispidu ja revüü toimus 20. nov. kell 19. Gamlasledens Medborgarhusis, Brögdegatan 11. Väljapoodi näite- ringi peret esineb ettekanne: Maimu Mård-Bang Copenhagenist. Tantsuks mängid Tjuss- lings Trio. Etinellad, loteri. Lauldaide ettevalmistamine toimub koos pääsmise ositiga Jüri Han- sen kaudu, tel. 29 01 54 või egi esmaspäeval Eesti Majas kl. 18-20. Pääsmend hind 20:-.

järgmistele ülemalimsetele Eesti Päevade korraldamisega Root- sis. Kuna referent on osa võtnud mõlemast seni korraldatud Eesti Päevadest ja kogu proble- emistatusega hästi tuttav, siis peaks tema ettekanne elavalt huvitama Naisseltsi liikme- skonda. Baltimore Eesti Päeva- dest näitab filmi Arvo Horm.

Lisaks kirjanduslikele õppe- ringile, mis käib koos teisipäevi- ku, kell 17.00 Eesti Majas, Eesti Komitee ruumes, on tegevust alustanud ka Eha Kohki juhatael töötav õppering. Dekoriativsete paette ja võõde kudumise alal. Õppering käib koos esmaspäevi- tu, samal ajal ja kohas kus egi- minnitu. Kokkuleppel kursuse juhatajaga võib ka sellest õppe- ringist veel osa võtta.

Külalisel on Naisseltsiõn- tirustele teatunud.

ÖREBRO
Haukapsa-õhtu

Örebro ja ümbruskonna tra- ditsioonilis mõnnutu ühine ha- kupaksa söömine õhtu toimub laupäeval, 20. nov. kl. 18 Rosta Högshuseti Gille-saalis, Ö. Vin- tery. T. Osavõttu hind 25:- iskuul. Eelregistreerimine vajalik hil- lisemal 15. nov. tel. 019/13 18 58 (Roosa).

STOCKHOLM
Kirjandusõhtu novembris

Eesti Kultuuri Koondise kor- ralduel toimub reedel, 26. no- vembril kell 18.00 Eesti Majas kirjandusõhtu. Selle esimeine os on pühendatud luuletaja Betti Alveri 70-aastasele sünnipäevale. Arvo Mägi räägib Betti Alveri luuletustest esitab Epp Lohk. Kava teises osas esitavad näi- telid oma loomingut Uppsalast kaasaõnnuval kirjanduslugu Helga ja Enn Nõu ning Inna Laaman. Näidend koosnevad katkendest romaanist, noorooruakutust ja luuletustest. Lisaks muusikalis- ettekandele.

STOCKHOLM
EK Naisseltsiõn- liikmetööhtu

E. K. Naisseltsiõn liikme- tühtu peetakse kolmapäeval 10. novembril algusega kell 17.00 Jakob kiriku kogudusaalis, Malmörögatan 5. Kavas on Akel Marki ette- kanne: Probleeme ühenduses

Saksa haa- kivi kol.

A. Rebasele

RONN (VES) Eesti poolt teatavasti algatatud meel- määri püstitamine kol. Alfons Rebasa haule.

Nüüd on aga saksa raudristi- kavaleride organisatsioon jõud- nud ette ja püstitanud eesti sõ- jamähe haule Augsburgi ka- listule mälestusmälestuse raud- märgiga (kadunud oli raudristi rüürliselt tammelehtedega ka- valeri ja tektiga "Oberst A. Eichenlaub".

O. Piirsalu suri USA-s

Olev Märt Piirsalu

LAKEWOOD (EPL) — Sin suri 25. oktoobri õhtul oma kodu südamerahanduse tagajärjel tuntud õhukonna- ja majandus- tegelane Olev Märt Piirsalu, kes iseseisvalt lõpul oli Isamaaliidu peasekretäriks. Ta kannatas juba mõnda aega südamehairete all.

A. Tooming 60-aastane

15. novembril pühitseb August Tooming, elavatsõnase Toom- hõlme Bageri AB omanik Stock- hõlme 60-aastast sünnipäeva.

Eesti lüla "saatus" Rootsis, eriti aga selle tutvustamine pe- reralhale ja ka naaberhastavale Skandinaavias, on tihedalt seotud August Toominga isikuga. Ta oli esineja, kes Rootsi saaduses hakkus loetma kaasaalaste jaoks eesti lüla. All katasest oludes, sila ja järkjärgult ette- võtet suurendades ning eesti lüla usinalt kohalikus õhukonnas tutvustades, mil hoolitsedes selle analüüsiga ja tervistulekute kindlakstelemise eest, mille tu- lemusena näht. min. tervistetuud harrastajad täielikult üle läksid eesti lüla.

See August Toominga põlne- ritegevus on kasuks tulnud kõige- lihtsamatele eesti lülaõhtu- ritele. Eesti lüla on leidnud alati- ses koha tuluainete kaupluste letitell. August Tooming ehitas moodsa elavatsõnase Bandha- genisse ja tal on olnud sõsar- tüst muul, näht. Oslos, sa- muti on tal lüla-kauplus, valla- maa lülaasutuste agentuure- sindusi jne.

August Tooming, nimetatud ka "Lüla Toomingaks" on ärimees moodaste põhimõtete: turgu saab võita vaid kaup tutvusta- des. Tema lüla tutvustamine- taga on seismud lüla trime- vaist ja Intelekt, ei ole ime, kui plaksut on saanud palju ja Toominga nimel omandanud tõise kaalu ärimeelmas. Panganduse esindajad on hinnanud teda kui korrektselt ja kaalukat majandus- meest.

August Toominga teotav käsi on sageli ulatunud ka eesti õhu- konna ettevõtmistesse täie mõistmisega eesti majandus- lülaõndade vastutuses ka selles osas.

Ei ole kahtlust, et juubilar võib ühikusega tagasi vaadata oma elutööle. Õnnitluseks ja jatkava teotav sooviavileks sirutavad temaile kättesaamiseks arvukad sõbrad, ettevõttekajaleid ja tutus- kodusid ja kodukandist.

J.K.

JOHANNES MÄNDER

J. Mänderit mälestades

28. oktoobril levis Stockholmis kurb teade, et sama päeva õhtul on elavate kirjast lahkunud me- rekapiitan Johannes Mänder.

Johannes Mänder sündis 8. juulil 1896 Vilsandi, ta sai seega mõeldud suvel 80-aastaseks. Tema vanemad olid talupidajad, kuid tegelesid ka meresõidu rannikuliikluses. Johannes Mänderi vanem vend Peeter oli samuti tuntud merkapteen, ta suri mõeldud aastal 86-aasta- sena Californias. Mõlemad ven- dad hakkisid noorelt merd sõit- ma ja seda elukutset harrasta- ma.

1912 siirdis Johannes Mänder Kaug-Täi tsari-Venemaa suure rannikuliina Vladivostokki, kuhu ta vend Peeter oli juba kapteen suri mõeldud aastal 86-aasta- sena Californias. Mõlemad ven- dad hakkisid noorelt merd sõit- ma ja seda elukutset harrasta- ma.

Johannes ja Peeter Mänderid omandasid koos mererahvast tugitugitaga laeva, mille ristisid "Merissaare". Hiljem oman- dasid teise laeva nimega "Nais- saar", kus Johannes Mänder oli kapteeniks. Omandasid ka kol- manda laeva, kus Johannes Mänder jätkas tegevust kapte- nin ja mille nimeliks oli "Osma- saar". "Merissaar" torpedo- ristid skandalses Teise Maailma- sõja ajal põhja. Laevamankel- lüks korda hukkunud laeva eest ka väikest tusa saada. Sõjala- korras torpedeeriti ka "Nais- saar".

Johannes Mänder abiellus 1938 Kaarla Orasega, kes ka pärineb meremeeste perekonnast. Pär- numaalt, Prou Mänder on koos oma mehega kuula aastaid sõit- nud oma abikaasa poolt juhitud laevades. Kl algas Maailmasõ- da, oli Mänder oma laevaga "Merissaar" kaugel, kus inglased olid tookord peremehe. Tookord- võlunumehed arreteerisid mingi- pära Mänderi ja hoisid teda kaks nädalat kinni.

Johannes Mänder koos pere- konnaga tuli 73-aastana Rootsi, oli siis omand merereisid lõpe- tud, asudes Rootsi jäävävate- eluga ja osies Spitsbergi laevade- majas. Lahkumisel leinavad peale abikaasa kahe tütar - All ja Kersti, kes on lõpetanud Rootsi õli- kooli ja tegelevad nüüd keeli- tootajatega. Invarvanderite keelekursustel. Nad on ka tuntud muusika ja kunstirahvastele. Pär- ning Baltimore Eesti Päevadel toimunud Eesti kunstinaisel- olid esindatud ka ühe tütre kun- stiteosed.

Lahkumisel leinavad ja mäles- tavad kurbuses ka tema sõbrad ja tuttavad. Johannes Mänder oli silmapaistev isik ja isaks ka- kas oma käitumises ja suure kultuurilisele huvidega. Temaga oli mõnus kohata ja vestelda. Teda võis üldiselt sõnataks nimetada, aga kui ta midagi üt- les, siis oli sel kaalu. Ta ei erik- muid, ta ei olnud kordagi, kui kaugtelt merereisid teinud, siis jälle kodumäda külastada.

Tuleb veel lisada, et ta oli eesti patriidina kirjavahetuses ka USA kahe presidendi — Kennedy ja Nixoniga. Valitides häid inglise keelt kirjutas ta Kennedyle pi- kemeid kirju, mis sellele teavale e- kirjast täiesti hästi mõisteti.

Johannes Mänderi põrnu matmistalitsus toimub 12. no- vembril Spänga kirikus. Soovime oma kodumaa suurele patriidile ja erakordsele isikule rahuliku puhkamist Rootsi mullas.

J.K.

"Pepski" pudelid kaovad

N. Lüdis hiljuti asutatud esi- mene välismaine Pepsi-Cola vahrik seadunud hästi pudeli- tege. Need nimelt ei teha tege- tulla, nagu see toimub isanes, kuigi pektatakse 9 kopikat jä tü- hja pudeli eest.

USA-ajalehe Christian Science Monitors korrespondendile on vahrik direktori kaudu õganov- kurtunud, et esimesest 50 miljonit- pudelid tuli tagasi ainult 20 mil- joni. Kuna 20 miljonit kadus. Di- rektor arvavad, et venelased on eest võtnud "suveniirideks". Tegelikult aga jätsid venelased pudelid endale, kuna selline "vabaturu" maksab tervelt 40 kopikat.

Igal juhul on tekkinud pudeli- pudelid ja need tuleb importida. Venelased ei ole saegeli õnnel- õnnikud ja ei saegeli õnnel- õnnikud. Sellegipoisi on "pep- skit" kui ameerikants-jooki jä- nud hästi. Tallinnas hakkab õganovi seletusel Pepsi-tehas tööle 1979. s.o. enne olümpia- range.

NY Times E. Majas

NEW YORK (VE) — "The New York Times" pühapäevases, 3. oktoobri väljaandes, mida levihi ca esitatakse mitu korda, on sa- avaldajad ülevaade eestlastest gruppidest New Yorgis.

Kümnel rahvusrühpa käsit- leva kirjutiste juures on 2 fotot: New Yorgi Eesti Majas üldvaade ja eeskübe ja eeskübe, mis on sa- avaldajad ülevaade eestlastest gruppidest New Yorgis.

Juba teisipäeval saabus New Yorgi E. Hardiusseltsile kl maja omaniku kleri ühelt ameerika organisatsioonilt, millele teatas- se, et "The New York Times" kirjutise põhjal tahetakse tulla tutvuma Eesti Majaga ja eesti rahvusrühpa kultuurilise tegevu- sega.

Torontos suri 22. oktoobril Jo- hannes Keibre, sünd. 20. okt. 1902 Pärnemaal, Kalsme välis.

Mis juhtus

VENELASED INGLISE PARLAMENDIST VÄLJA

Kümnemeheline N. Lüdi de- legatsioon eesotsas tuntud tead- lase ja statisti Boris Ponomare- vigaga seotas laikus ise inglise alamkoja pealvatajatele rõõm. Sama ajal käis vahidus alamko- jas, kas venelaste paluda lah- kuda või mitte. Lahkumise nõudmine jäi hääletamisel vä- hemusele, aga venelased lahkusid siiski.

Konservatiivide süüdistasid Ponomarevit kui Stalini omanegest kaastöölist mass- mõrvas. Juhti ka tähelepäru as- jaolule, et just sel päeval oli Ungari revolutsiooni mõeldud 20 aastat. Delegatsiooni vastu oli tänaval organiseeritud ägeidale meelevaldus.

N. LÜDI ÕNNITLUSI EI VÕETA VASTU

Hilja uued juhid keelduvad vastu võtmast N. Lüdi ja selle teatritele kompaniide õnnitu- si, need on saadetud tagasi. Mao surma puhul toimus samasegu protseduur. Venelased olid üm- sel arvamisel, et pärast neile rüü- kadele väljapuhastamist oli hilinased muutunud lepitavaks — kuid see lootus osutus eksi- kuse. Hilja praegune juhtkond kavatses lõpetada jätkata senist poliitikat N. Lüdi suhtes.

MÜRGISÜD VENE MÄNGUASJAD

Soome tollivõimud on pidanud kinni saadetise N. Venest tulnud laste mänguasju — 5 tonni mängu- pookide ehituste kokkupanemi- seks. Nimelt avastati, et pokid on üli- kaudu plüüvargi, mis on üli- malt mürgine. Seenugrust väri ei lubata kasugil kasutada mängu- asjade juures. Soome võimud pole veel otsustanud, kas saata mänguasjad tagasi või need hävi- tada.

HEIN — US SOOME EKSPORTKAUP

Soomest soovitakse osta 3-5 miljonit kili heina Keel-Euroopa- järeleole toiduks. Asjaat on juba arutletud põllunduse tootjate keskliiduga. Kui see kaup too- tuseks, oleks see uus ala soomla- si.

Kostamuseprojekt EIDENE

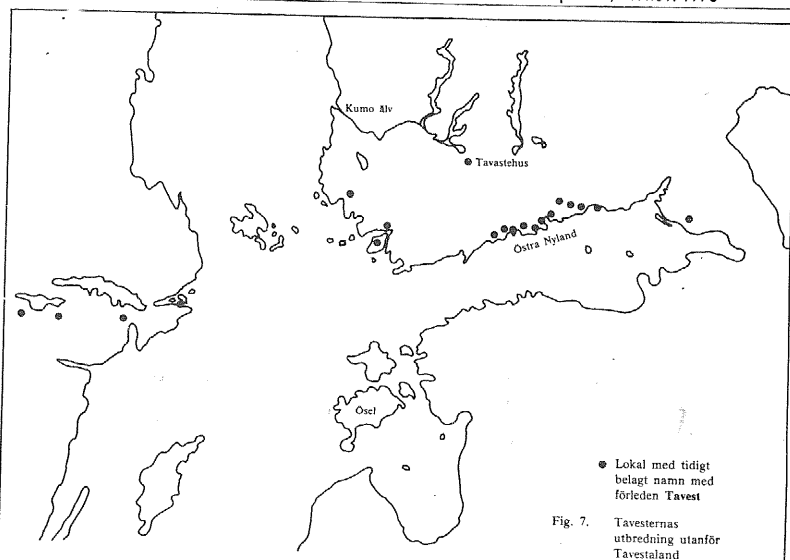
Soomlased pildid N. Lüdi- le ehita Soome idapäril ka Ja- rjase tervise kaevanduse, mille ehitus oleks maksnud 2 miljardit marka. Teed ja raudteed on valmis ehitatud, siis aga demon- stratsiooni venelased huvika- mist projekti vastu. Palju Soome ehitustööd, kes kolisid Soome poole Kostamuse ümbruskonda, on nüüd lõdud.

Erapiidetud poolt arvatakse: Venelased meeliga viitavad Kostamuse ehitusega, et Soome firmade hindu veegli alla tooru- du suundida Soome riiki tooru- duse kartumise teostama juurde- makke firmadele.

ERAMUGAV REPORTER POOLAST VÄLJA

Poola valitsus saatis rigist välja Expresseni kirjasaatja Varsava Inger Wahlöö, kes oli Poolas viibinud kaks viimast aastat. Kl president Ford on kurikuulus valituses väitis, et Poola on N. Lüdist rippumatu rik, protesteeris Inger Wahlöö Expressis selle vastu ja näitas, kui suut on tegelikult N. Lüdi mõju Poolas.

Taoline avameelsus ilmselt ei meeldinud Poola valitsusele, kel on raskusi tõlkida ja haritla- konnaaga, seoses viimaste to- dundute hinda tõstmisega ja sel- lele järgnenud rahutusega.

Nime "Tavest" vanemast esimesest Läänemere piirkonnas (Nordlingi järgi).

Arhitekt ajalookommunitajaks Carl Olof Nordlingi uurimus

Eesti lugejaskonnale viimasel aastal arvukate meile positiivset laadi ajalooliste raamatute ja tööde kaudu tutvutakse saanud soomerootslasest Lidingö arhitekt Carl Olof Nordling on neil päevil välja tulnud uue tähelepanuväärse uurimusega raamatuvormis: "Gågarna kring Birger Jarl, Osel och Borgia".

Selle raamatu on Nordling paistiselt põhendanud koigile neile, kes vabanduse tunnet on püüdnud elada "Mare Estonum" ja "Mare Balticum". Esimesega ilmselt märgistades Soomelehte. Arhitekt Nordling on juba oma varasemate uute ja julgete hüpoteeside ning oletuste jaoks kutsunud elavat poleemikat, esile on Soome ajaloolaste ja keeleuurijate poolt. Käesoleva raamatukatega (96 lk.) paneb ta aga tähelepanu matule "kärbes pähe". Kümnele uurijale erimaadest ja kolme-nelja eristatavalt seltskonnale.

Nende riidade kirjutaja ei taotle sellega esineda mingi kõiki ühendava retsensiooniga Nordlingu töö kohta. See jäägu esijoonel läänemeresse ja skandinaavia keeleuurijate ülesandeks. Siinkohal lubatav on esitada mõningaid kriitilisi arvamusi nende osade kohta, mil lihtsalt aladeid nende riidade kirjutaja ise on teostanud mõningal määral allikmaterjali ja trükitiste uurimusi.

Kõigepealt aga olgu märgitud Nordlingu raamatu peatees: Senises Põhja-maade ajaloo-urim

ises üldiselt omaks võetud arvamus, nagu oleks allikas mainitud Rootsi tegeliku valitseja (ja Stockholmia rajaja) Birger Jarli valitust 1240-ndal aastal toimunud Soome sisemaakonna Häme-Tavastlandi vastu — see arvamus oleval põhiliselt ekslik ja väär. N. leiab, et "Tavastland" esiteks oli väikene (forvanskning) "Tavastlandist", mis algselt tähistas hoopiski üht osa Eestist, Rootsi tuntud "Erikskrönika" antavat selle sõjaretki sihtkohana "plats mere ääres", kuid Häme-Tavastlandi asuvat selleks liig kaugel siisemaal ning oleval 13. sajandi olnud veel nii hõredasti asustatud (umb. 4 000 inimest), et selle vallutamise olnud üldi ebaoluline.

Seevast olnud aga muistne Saaremaa juba 13. sajandi alguses väga tihedasti asustatud (vähemalt 25 000 inim.). Edasi otsib Nordling tuhe tuntud islandi keelelõhest Haukr Ellenzonit, kes oma arakirjade kogus 14. sajandi alguses ("Hauksbok") kasutab nimetust "Tafestland" koos Eesti muistsete maakondade nimetustega.

Autentne tekst (N. järgi): "Ertialt" (Karlale), "Refalir" (Räaveli), "Tafestland", "Virland", "Ertland" etc. Seega oleval "Tafestland" N. järgi kohandatud Saare-Läänemaa või siis vaid Saaremaale ning osale Läänemaa. Kõigist sellest teab Nordling lõppjärelduse: Birger Jarli 1240-ndate aastate sõjaretk toimunud mitte Soome

Häme vaid hoopiski Saaremaa või Eesti läänemaa vastu.

Muidugi pöörab taoline hüpotees kohe praktiliste rakuste vastu, kuna Saare-Läänemaa teatavasti tollal oli väga saksa ristiusu-kolonisatsioon poolt kindlasti vallutatud ning nende võimukandjate, vasallide ja sõdalastele asustatud. Kuid Nordlingut kahjuks see faktistide sündmuste seis ei huvita. Muide, seoses "lavast" (taust) sõjaväeomoloogias on nende riide kirjutaja välja kujundamas oma eriteooriat, millele vahet on võimalik välja tulla peatselt.

Edasi pühendab Nordling eripäetki, "Appendix 2", ühele väga huvitava, Rootsi senises ajaloo-urimises pooliti "apokaliptilise" kuulujutu peetud "Jon Jarlile". Viimase asetab N.

ühelmainitud ajaloo-fakte trotsides hoopiski "okupatsioonijuhiks Saaremaal" 1227–1236. Saaremaa oleval oma viimast rõhutat pärast selle kaks maharaput: mist 1236 laevastikuga ole Läänemere järeleantud ning Jon Jarli kindruses Ask (a) nälis, Ekerö kiriku lähedal surmanud.

Tõlkest Jon Jarlist on nende riide kirjutaja selle tehe (tolli "S.T. lehek. eestl.") veergudel 1957 avaldanud kaks eriarvutit (6. ja 21. sept.). Nels on ta tuntud Rootsi eri-urijate dots. Schöchi ja dr. Liljeholmi alusel jõudnud tulemusile, et Jon Jarli olnud ajalooline isik ning Rootsi (ku-nagise) vastu-kuninga "Kol av Ask" poeg ning ja too Jon olnud aastad viibinud sõjaretkel "Idamaal".

Jon Jarli surmasti juba tõenäoliselt 1206. Aja sõjaretkel saabumata teda jälitavate vaenlaste — arvatavasti eestlaste või saarlaste poolt. Üks tema poegadest, Knut Jonsson, nimetatud "Länge", sai hiljem Rootsi kuningaks (1229–1234).

Mainitud rootsi urijate tööd on Nordlingule küll tuttavad, kuid kahjuks tema ei ole arvestanud nende teopärase uurimistulemustega. Kuid ta satub Jon Jarli surma 30 aasta võrra edasi lükkas ise tõsisest rakustesse, kuna selline hiline dateerimine osutub rootsi ajaloo-urimises vaates võimatuks.

Teiseks: milliseid "okupatsioonivõim" siis Rootsi kuninglik Jarl Jon (Johann) sääl Saaremaal 1227–1236 olnud juhata? Sakslased ei oleks kunagi nõustunud riivalistevate rootslaste võimukandjate oma haldusvõimu juhtiks valima. Jälgib ju nende Läti Henrik ilmsel kahjuröömuuga Rootsi "missioon" Jarl Döve ja Linköpingi piiskop Karl. Ha-ladeta ebaõnnetuslül 1220 Lüthala all, ajal mil Eesti alades saadakse veel lõplikult ei olnud otsustatud. Kuid 1227–1236 oli Saaremaa mitte rootslaste vaid saksa ristiusulaste poolt võrdelt alitud ning nende halduse muudets komisjatis holtav. Jon Jarli mahu kuuldud Saaremaa valitsejaks 1227–1236. Isegi mingi teoreetiline võimalus selleks on ebaõnnetuslaine.

Kui saarlased ja läänlased 1206 olnud veel pooliti Läänemere-valitsejad, siis olnud nad 1236 veel vaid veriselt purustatud rahvassad, kes enam ei olnud võimeilised mehitamata omi laevastikke taoliseks suurejooneliseks kattemaksurühiks üle Läänemere Mälarimale.

Kuid paradoksaalsuse Nordlingu käsitluses olgu tähelepanu juhitud vaid neis ja veel mõnedes sin rummipududel mainimata järele antav. Ülejäänus tuleb Lidingö-arhitektile Carl Olof Nordlingule olla vaid igati tänu-lik uute võimaluste ja perspektiivide esilekerkimise eest. Nende tema hüpoteeside võimalikkuse kaalutamine jäägu ajaloolase kõrval eriti keelte-urijate hooeks.

ILMAR ARENS

Lastenäidendite voistlus täht- ajaga 15. märts

Göteborgi Kooli Hoolkogu kuulutat käesolevaga välja laste-ühenduste võistluse, millega seoses tuleb võistluste osavõtjail arvatakse arvatakse: 1) et näidend oleis mängitav alg-kooli keskastme õpilaste poolt, 2) et näidendi ettekandele oleks ligikaudu 30 minutit, 3) et lisaks peategelastele oleks tegevusse rakendatud võrdlemisi rohkesti õpilasi ja 4) et näidend oleks ko-nane etendamisega kooli kevad-peol või emadepeeval.

Võistlustel premeeritakse kolme auhinna: I auhind 500 kr., II auhind 300 kr. ja III auhind 200 krooni.

Näidend kirjutada masinal paberiploona ühele küljele. Kä-sikirjale lisada kiriline ümbrik, mis sisaldab autori õige nime ja aadressi. Ümbrik tähistada märksõnaga.

Näidendid hindada ja määrab auhimad kolmekilnele zhüri, kuhu kuuluvad Kooli Hoolkogu esimees, koolijuhataja ja üks lii-ge väljaspool.

Auhimata näidendite esimese võitjate auhinna kuulub Gö-teborgi Eesti Algkoolile.

Käskkirjad saata hiljemalt 15. märtsiks 1977 Evald Soomägi, Norrmungärd 78, 417 43 GÖTE-BORG.

Vähemustele riigitoetust

Invandraverketi protokollist selgub, kuidas lõplikult jagati riigitoetust vähemuse ja väike-rindade organisatsioonidele.

Nagu juba teatatud, said eest-lased kokku 180 000 krooni, sellest 45 000 Eesti Komiteele, kelle kaudu jagatakse veel 90 000 krooni teistele organisatiooni-dele ja 45 000 krooni Eesti-astele. Esmiselt (eelmisel aastal said EK ja REE kummi võrdset 75 000 kr.). Mõlemad nimeta-takse protokollis eestlaste pea-organisatsioonideks. Kokku ja-gati välja 1,8 miljonit (eelmisel aastal 1,5) krooni. Edasi saab Soome organisatsioonidele keski-lt miline suab 730 000 (mullu 600 000) suus keskkliidu ajalehe organisatsioonidele summaaded 100 000, (eelmisel aastal 225 000), kreeklaste keskorjant-saatsioon 280 000 kr. (200 000), itaallaste keskhing 110 000 (100 000), soomerootslaste ühing ja lätlaste (ja lätlaste) keskkorjant ja abistamiskom-tee on kokku leppinud summa

ühiseks vastuvõtmiseks erinevalt eestlastest) 125 000 (125 000) krooni.

Eesti poolt taotlesid otsest toetust veel Eesti Rahvusnõuko-gu ja Eesti Kultuuri Koonid, kelle esildised tagasi likuti eel-dussel, et need saavad toetuse Eesti Komiteele selleks määrat-ud erisummadest, kusjuures eskt sektori (s.o. Eesti Komitee) hoolde on jäetud ka üldbalti asu-tused — Balti Arhiiv ja Balti Ins-tituut.

Invandraverketi juhatusliige Ingrid Diesen on kirjutatud enamusse otsuse vastu reservat-siooni, leides, et määratavad summad pidanuks jääma eelmise aasta tasemele ja ülejäänud 200 000 jaotatama vähematele toetus taotlenud organisatiooni-dele. Diesen leiab, et presguine tujatus annab keskühingutele tu-geva monopoliseidum, mis võib ainult kaasa aidata vastuolude teardumisele rahvuslike vähe-muste juures selle asemel, et neid vähendada.

Ida laenud läänest võivad tuua kriisi

N. Lüt ja ta satelliitriigid, on viimastel aastatel hakanud üha rohkem laenama rahast üksteisest. Parilis ilmuvaa ameerika ajalehe The International Herald Tribune poolt hiljuti avaldatud artikli järgi liigub laenuamine sisal-dab läänelise tõuse hädakuu. N. Lüt laenuab eestl võimalkult palju raha ja peatab äkki protsentide ja amortisatsioonide maksmise, mis tekitab lääne majandusliku elus.

Artiklis, mille autoriks on A. Julliard Aix-en-Provence Prantsusmaal, öeldi mis järg-mist:

"Lääne finantsasjatundjate järgi usaldus N. Lütu vastu kre-diididele on vähegi hiljuti muut-nud ja võlgade toetus kasvab, kuna ta tänapäevani täpselt maks-nud protsentide ja amortisatsio-nid.

Ei ole vaja öelda, ilma üks-kajadesse laskumata, et nii kaua kui laenuamine suurendab tagasimaksmise võimet tal ei ole mingid riskid saada krediteid. Kuid kuna N. Lüt on suurriik, tu-leks olukorra õigeis hindamiseks võtta majanduslike vastururka-

de kõrval arvesse ka poliitiline. Venelased laenuvad, et Saksa-maa keeldumine laenukust oma esimese maailmasõja võlgadest oli lääneriikidele lõõgiks nagu vaik taevast ja tekitas 1929 kohu-tava majandusliku kriisi, mis tabas eeskätt USA-d ja andis hoogu kommunisti levimisele Lääne-Euroopas.

Kuna N. Lütü eesmärgiks on kahtlume läne vallutamine, meenaminis ilma sõjata, kõige kergem tee on päris lihtne:

a) ehitada ühe tuvev kon-ventsiionalistat relvadega sõja-ving (ja nad teavad seda praegu) ning

b) laenata nii palju kui võima-lik profiitilist laenuvõtet kapita-listidele maadelt nii kaua kui võimalik ja siis — korraltes 1929 sündmusi — lõpetada külmalt kõik maksused.

Kuna sõda N. Lütüga ei saa mõeldagi, see maksimiseel keel-dumine vallandab kõige fantasti-lisema majandusliku kriisi, mil-le Kremi võib ilmselt unistada ja millele järgnevad pankrotid, (toopuudus, rahutusd ja revolutsioonid. Nii kapitalistlik maailma laenu laenu enast". (EPL/ER)

Kui GPU likvideeris Läti Moskva-saatkonda

Ajakirjas "Baltische Friele" avaldab mälestusi 1940. aastast Läti Vabariigi Moskva saatkonnas Aleks Kermarini.

Pärast võimu ülevõtmist kommunistide poolt saadeti Läti delegatsioon Moskvasse pa-lama, et Läti võetak vastu N. Lütü. Delegatsioonil olid Riias välistestud konetektid kaasa. Kõs välisministri Vöshinski nel hakkas kontrollima, selgus, et ükski neist ei kõlvanud! Kom-munistliku Läti valitsuse pea- ja välisministri prof. Kirchensteini kome tuli vähemalt seitse ko-da ümber teha, kuna see oli kõige tähtsam. Kõnes kurdeti Läti rae-ke saatusse üle mõnikuu, kapita-listide ja spekulantide ikke all ja rõõmustati leide tulevikku üle, mis pidi Läti ootama N. Lütü.

Ka teised kõned tehti põhjali-kult ümber. Prof. Galeneks tuli välisministri juures ärritatult ta-gasi: "Kuidas saad ma mitte professorist rääkida kuu analaabeetideid — kodus kasvavad nad mu tükkideks!" Lõpuks ei saanud ta Vöshinskilt üldse lüda rääkida.

Ülemnõukogu istungist võitis osa Läti saadik Kermar. Ta oli ainus kolmest Läti riikide saad-

ikutest, kes oli kohal. Leedu saadik põlnud Kaunasest tagasi tulnud. August Rei oli Stockholmis.

Kom-Sõdja toimus 5. augustil 1940. Molotov jutustas alguses N. Lütü hiljagvast välispoliitikat ja viimaste aegade sündmustest Läti riikides. Pärast lätlaste so-nuavõtet 1941 Üleksidatüla vabariigi etstaja — kõige madalama järjastusemaga — aasariigist etepaneku, Läti N. Lütü vastu võtta. Järgneval tavalisel kiidu-kõnel Leninile ja Stalinile.

12. augustil lahkus delegat-sioon kodumaale. Saatkonna ametnikke sai nüüd selgeks, nad on äkki kaotanud diplomaat-liku immuunsuse.

Iga silmapilk võis ilmuda mõni GPU ametnik ja igahu minema viia. Tegelikult ei tahtnud GPU seda teha teiste saatkondade riima all. Oodati, kuni saatkonda-de personal oli Läti tagasi saitud ja arreteerit nel seal. Riialt tuli paar päeva hiljem teade, et saatkond on likvideerit-ud ja personal võib Läti tagasi sõita. Enne seda tuli aga kõik saatkonna varandus, eriti arhiiv N. Lütü võimudele üle anda. Järgmisel päeval ilmusid

saatkonda TASS-i ja Väliskomis-sariadi esindajad ning üks NKVD mees. Viimane ütles: siia-sse-tuakse oma revolvri minna ette lauale. Avastine san-diku seif. See osutus tühjaks. Ma seletasin, et seif oli saadiku isik-liku hoole all ja dokumentideid on arvatavasti koos saadiku Riia-jaga jäänud. Ülevõttajad oli väga vihased ja sõimasi mind. Mina pidavat neid idiooteid, kes ta-hab neid uskuma panna, et saa-dik on dokumentid ise masinal kirjutatud ja nende eest hoolda-senud.

Arhiivi ülevõtmise oli keeruline toiming. Kogu aeg leidis vene-lased, et seifit puudub registre-loreides dokumente. Need olid varem kõrvaldatud, kuna need kompromiteerisid üksikuid in-likuid. Venelased imeastasid ka, miks arhiivis ei kasutatud vene keelt.

Mõned ülevõtjad olid kindlasti lätlastad, kuid nad ei rääkinud minu kuules läti keelt. Keegi polnud kunagi üks ruumis, alati oli neid vähemalt kaks. Üks ülevõtjatest kõrvaldas minile pä-rast saadik Oznoli mälestused. Kuid see ilmusik tuli, jät mees ka-dunaks.

Carl Olof Nordling, uurimuse autor

Erakordselt rahke publik väibis Stockholmis Eesti Majas Juhana Nõmmiku mälestusüritusel (Foto Lepper).

Rosalinde Alless ja Arnold Sirkel. Kireva-kava-õhtu tegelasi. (Foto Kopler).

Kireva-kava õhtu Göteborgis Külastiseks Maimu Mardi-Bang

GÖTEBORG (EPL) – Novembris Göteborgi Eesti Näiteringi traditsioon-kireva-kava ehk revü-kum – on kätte jõudnud. Täpsemalt üteldud: selle kuu 20. ja 21. päeval toimub linna metatund üritus Medborgarhusis (eestlaste poolt nimetatud ka seltskondlikuks majaks). Õhtu algus kell 19.

Kireva-kava-õhtu on olnud alati ligi tõmbav. Publikult tulvaval. Sellist "tulva" on põhjustanud lüüsa ja mitmekesine kava, hea tantsu- ja muusika, ja muudugi eelkõneks koostöölinnude laudades (need tuleb varakult ette tellida).

Üsletume Näiteringi esimeest Heino evertit. Kuidas kireva-õhtu eeltoodud edenevad?

Hietti. Üle otustuste läbi. Tegelasid on hoolikalt läbi juures. Kuid tumevõda oma kohustust ja oleasemat ja tahavad parimat pakkuva. Vee enam: Näitering tuleb elus hoida!

Kuulakesi tulevat külastisigi. Kava rikastajad?

Jah. See pole teips mitte kuulujutti. See on tõsi. Tuleb külastisigi Koppenhaagenist. Sopran Maimu Mardi, ja esineb. Ja teada saadab pianist Hansen. Tähtsana, kes on kord varem Göteborgi meeskori kontserdi kaastagev olnud. Nende õhukes esinemine peole kohase repertuaariga teki-

tab kindlasti toreid meeleolu. Mis oleks veel kavas esile tõstat?

Muidugi Näiteringi oma "teeneliste tegelaste" esinemine. Alless, Sirkel, Koger, Laanemets j. a. Ja siis esmakordsed esinejad. Üle Suld saksofoniga. Kolm noort tütartant tantsudega. Näiteks tantsuga "Postipoisid", mille viis on kujujenuud kava eesti rahva- viisiks ja kasutataks ka tantsu puhul. Selle tantsu on seadnud gümnaastika-õpetaja Riit Sastian. Lule tegelaste esinemine vaproov peaks olema nimega kahest aspektist. Esiteks kava seltskondlik ja teiseks Näiteringi seltskondlik.

Ja mida pakuvad siis "teenelised"?

Vaib kuba ette arvata, mida näiteks pakub Peeter Koger. Kui nimetada, et ta jatkab oma senist stiili.

Nii siis – et esineb kupletistina?

Justament. Seda ta teeb. Ja – nagu ikka – ajakajaliste jook- lugudega käesoleva aasta raam- ta. Ja viisid on, teadagi, tema enda seipsetuud. Küllap ta need ka tuntu viisidele mugandab.

Rosalinde Alless, Arnold Sirkel, Helmut Laanemets saavad toime skitsidega. On loomulik, et needki õhtu-ist ajakohast ja heatahtlikku nalja pakuvad.

Teadagi, sõnalised osad vahelduvad muusikaliste ettekanne- tuga. Selles tootes nimetagen veel premeeritud laulurühma "Lemmikud" ja meeste laulu- truppe. Muidugi tuleb ka noteeri- da, et kuigi näiteringilised on oma ülesandeid toimunud ise- seivalt, et siiski olnud ka ohjale hoidja, ja tema? see on olnud – Arnold Sirkel.

Näiteringi esimese lisab veel – ja seegi on väga tähtis teada, et tantsuks mängib terehulud "Tuslingis-trio" ja et interlorigi on – ahvatlevate võitlused, mis on nü. mardipäeva kohast, lüuna mardipäev on ju varem peole eelnenud.

Kuidas on Näiteringi edasise tegevusega?

Nagu kava varem massi- meediumi kaudu teatavaks sa- nud, on teadagi Hugo Raudsoo komöödia "Vedelyorvis" õppi- mine. Arnold Sirkeli juhtimisel. On isegi seda väga plaanistatud, et esietendus toimuks tuleva saa- ta algupooli Stockholmis ja teine etendus Norrköpingis. Göteborg- gis leiaks esinemine aset laulu- peo ajal – kui peatömkond seda vajalikuks peab.

Ja lõpuks veel: nende, kes tellivad kireva-õhtu pääsmad eelmüügil, garanteeritakse sel- lega ühtlasi laaukohad.

ARVI

Ekspressiivsed reisikirjad Nõmmiku postuümne näitus

Nüüd on Juhana Nõmmiku mälestusnäitus teoks saanud ja 24 õlimaal ripub Stockholmis Eesti Mälu nälisurumiss suurepäraseks eksponeerimiseks. Peale selle terve rida akvarelle, pastelle, guashi ja mõni joonistus. Üheksa erandiga (vaikluse) on maalide motiiviks maastik.

Nagu teame, on Nõmmiku maaliskulptuurid paljuselt reisi- dest saadud elamuste ja tunde- tulemus. Maastikest on talle ma- du, aga muudugi ka märgid ja valgusmänguga taavad ("Halla- landski tui. Mõelge" j. a. "Võne- maalid pärtlolu järgi" jagada Bornholmil. Tunesia. Prantsus- maa. Hispaania. Portugali maastikeks, millele selle peale eriti talvelpüü kunstniku akna- Ma- larile.

Kunstniku enese arvamis- mooda on Bornholm ja Tunesia maastike seltskond olnud tule- murisikud. Või peagu talilikult seda arvamusit jagada. Bornholm tootis kunstniku välja- kallase monotoonselt varja- kaalast ja panti ta koloriidi hoo- ma mitmes kurnis toomis ("Rutker" "Nexi strand" j. a. Tunesia aga oma enesema- maastikuga ja idamaiste ehiti- tuse meelitas katkestama ette- perspektiividega ("Tarkouna II") ja ta kuumus kiskus välja elustava, rõõmsaks tegeva pu- nase Hammameti kuppelmaajade vahel.

Voib-olla on Provence'i maali- konventsioonalemad oma valge hoonekorpseksidega hõbe- dases roheluses, aga sellest pe- rioidid on ka almaladne julge kompositsiooniga värvirikas "L'Estrel". Hispaania-maali- dest on huvitavamaid "Altea". Kompositsioon on ebakonven- tsionaalne, "Oheponto", peagu diagonaalne nagu baroklaegne üleshitus. Intensiivne ähvardav sinine taevastäht kontrastiks heledale hoonegrupile mäer- val.

Hea on ka mapis sarnanemine guash. Hispaaniasse kuuluvad ka

ibiza eksotiilsed valged värvad punasel pinnal. Talvemaastikud Mäläriga on haruldast vä- rviüld, mida ei osaks otsustada juhtimisel maah.

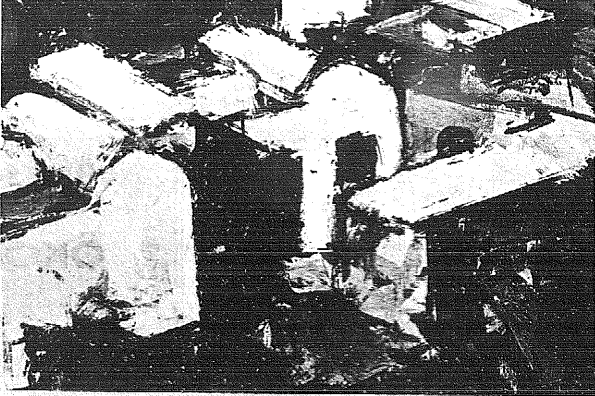
Ekspressiivsed joonistused hoolimata on kõik need maasti- kud aratuntavad kui maastikud. Nad on aga Nõmmikule ainu- mased ja iga teine oleks neid valgu- ja värviprobleeme teinist lahendanud. Kõige ekspressi- vamaid näit on maastik, mis välti küll üsagi "Rutkeri" kõrval "Nexi strand", kus konkreetsed figuurid on peagu päris kadunud, kuides maad nõmmikulele hajuvate kontuuridega neljurnakade. Tunneme aga koos maalijaga, et

seal oli palju õhku, palju jahuta- vat vett, kosutavat varju ja pehmet maad.

Nõmmik on kasutanud vana ja ääraproovitud kihimaalimiste- hnikat, kus oli sõldeks alus- põhjaks on temper. Samuti on ta ta akvarellid klassitselt kerged ja läbipaistvad, isegi guashi tuunjakompaktsust on ta osanud kergendada sissejätetud valgete laikudega.

See jalooline näitus peaks kaven üla olema, et võimalikult paljud seda näeksid. Võib karta, et niisugust võimalust Juhana Nõmmiku loomingut tundma õpi- miksies enam ei tule.

EEVI END

Juhana Nõmmik: Tarkouna I, üli.

"Eesti Rootsis" jõululauale

Nagu Lundist kuulme, on "Eesti Rootsis" ja "Estdad i Sverige" trükkimise nii kaugele jõudnud, et raamatu huviline jõululaule on kindlustatud. Meie esindaja pöördus mõne kü- simusega sel puhul teese autori Bernhard Kangro poole.

– See on nüüd paris kindel, et raamat jõulule päris juba?

– Paris kindel. Nii on näiteks juba ilmunud äratrükk "Estdad som det var", koolilaste mõeldud 32-leheküljelise brošüür. "Estdad i Sverige" sissejuhatavat pea- tükki.

– On veel lisa või muudatusi teose informatsioonile?

– Palju et ole. Vahest ainult see, et olin ise piltide autor, mis raamatut ilmunud, alhinnatud. Neld on tegelikult 627, kui täpne olla. Pildid ise on ilusti välja tu- nud.

– Ka etteilmistatäht? Saad seda veel pikendada?

– Ega palju enam ei saa, kuigi hoian viimase poogna trüki mi- nimist viimase sisselüügi, mis on ümbrastajad, kahtlejad ja etteva- tikud ka saaksid kaasa tulla. Et- tellitajate nimestik raamatut lo- sunn on väga oluline peatükk, seda kirjutab kogu rahvusgrupp ühi- selist, kuigi kogu raamatule ma- terjalil ja abi andmisest on osa võtnud üle 230 inimese. See ni- mestik, mis mõlemas väljaandes ära trükitakse, näitab, et vaide meie minoriteetide pole mitte bluff, vaid reaalsus. See on ka kõige loetavam peatükk, sest igaks tahab vaadata, kelle nimi

seal leidub või mitte ei leidu. Nende nimestikuks kaudu ole- me alati vahendunud kirju. See on põlisma isärv peatükk 32/33. pealühaastast.

– Kas on võimalik ka mitme eksemplari tellimisele nimestiku kaanda näiteks nende nimesid, kellele kingitakse?

– Loomulikult. See on väga- gi soovitatav. Nii ongi palju tellimisi näiteks laste ja lastelaste, sugu- laste ja sõprade nimel.

– On säärased juhtumid rohkem?

– On. Siiani kõige suurem ni- sugune perekonnale tellimise arv ulatub 12–13-ni, näiteks Stockholmist. Alingsäslit ja mu- jalt. Ja oma järele tuleva põlve varustamine selle raamatuga. Ju parim soov ning hea toiming.

– Sageli on perekonnas puhtroo- lasti. On juhtumid, kus roo- lastest abikaasa tellib oma eluka- lasale eestkeelse raamatu...

– Kuidas on muide ette ja rootikeelse väljaande tellimise arvuline vahekorra?

– Praegu kaks kolmandiku eesti- üks kolmandik rootikeel- seid. Edaspidi suureneb tõenäo- lisi rootikeelseid arv, kui raamatut on oma silmaga nähtud. Sest paremat j. a. ka odava- mat hinda, näiteks jõulukinki leia vaevalt. Jääb ära ka igak- ordine pearmuudmine, mis tal nüüd juba enne olla võiks...

– Soovitan mõelda ka jõululeide! Üks probleem vähe!

– Kui kaua sel moel jõululeide mõeldas või?

– Kuni jõululaupäevani ja üle sellegi. Aga siis on mõtetiside- hind juba 164,-, mitte 119-40 nagu praegu. Jälgige kuulutust meie lehes. Kui see on seal sees, siis kehtib etteilmistatud. Kui seda enam ei ole, siis kehtib normaalsed.

– Sa ei mõtle sugugi äärmiselt, ideelmisimise ei saa tänapäeval kuhugi. Sest on kaalutud kal- lima hinnaga müüa hiljem kui odavaga praegu.

– Mõtle sellele nimestiku peatükile. Selles on ideelmis- kõrval ka realistlik kaalutus – meie ajastatud nõuadmisel on rohkem kahku, kui me grupi- n talleilum, kui me näitame oma kultuurihuviliste inimeste arv ja nägu. See on nagu ommoodi rahvahäälus. Ja narr on, kui see tüli nigel. Kirjastust oleks muidugi kaalutud müüa kalli- ma, s.o. normaalse hinnaga, sest tootmiskulud on vahepeal tõus- nud ja raamat on 32 lk. suurem, ca 100 pilti rohkem sees. Eesti Kirjanduse Kooperatiivil täitub detsember 25. augustil üle 300 raamatu on välja antud. Oleme ideelmis olnud kogu aja ja süsi – püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

– Püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

– Püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

– Püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

– Püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

– Püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

– Püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

– Püsinud. Me lihtsalt usume oma rahva heasse tahtesse ja seigesse arusaamisele selle, mis on meie sülitamiseks vajalik. Ka sel korral. Kutsun kõiki üles EKJ- pidevaks raamatusõbraks jää- ma, meie A-seeria tellijaks astuma. Address kõigeks lühk ja alati endine: Pöck 1, 220 03 Ikka ja

Sugestiivne pihtimus

Käbi Larelei: En bit jord. Bonniers 1976, 264 lk.

Kuue aasta eest avaldas Käbi Larelei mälestusliku teose "Vern speler jag för?" See oli raamat kontseripianisti elamustest ja kogemustest, elavalt jutustatud, täis nägeline detaile.

Käselev raamat on teatud määral eelmise negatsioon – see kujutab aega, mil pianist ei saa mingisid. Sisseisene kirjutis, mis haarab ta soosid vana- maise haiguse ja surmaga. Elamus, mõistkuse, kogemused nende vapustavate sündmustega seoses moodustavad raamatu lähteko- lise, selle hingeleelise põhja. Nende kaunistustide ühine- dade taustale on projekteeritud kunagised elamusd palju kau- gemist aegadest, Käbi Larelei noorusaastad Eestist, Leedust, Moskvast. Vahepealne paudub teose, sel polegi selge paika.

Toose kompositsioon on im- pressioonist, nii nagu selle stiilgi sügubem üksikuteid väri- kadeid või kontuuriristest mä- ladekust. Mälestused ei jälgi ajalist järjestust, neid haaratakse es ajast välja, kus need end ise avaldavad. Need ei kogu- du otsestelt mõne isiku ümber, enama esineb näiteks mitmes, üksiksest üsna kaugel asuvas maastikust. Käbi Larelei ei ole oma mälestusi peagu Marcel Prousti taolise sisemise, ajeliku järjekindlusega, sisemiste, mitte väliselt reeglite järgi.

Raamat jaguneb kahte ossa. Esimese peatüki jaoks võiks panna ISA. teise peatüki jaoks EMA. Esimene osa algab isä surmaga ja selle vahepealsetel viivad Käbi Larelei Tunesiasse Hammameti. Mälestamise algustükk on isa

Käbi Larelei oma laste Danieli ja Lindaga

maustelt toimunud ühedam kokkupuude kaasmalastega. See kontakt kujuneb muide veel ühedamaks seoses ema tü- guse teises ossas. Rahvusvahelise üheduse seoses kaasmalastest soojus, nendib autor.

Mälestamise paliku on terve rida – isa oli ju diplomaat. Teava puhkeajaga moodustab isa vanemad kogu Nõmmel, kus tuuakse meeleelulipite eri aegad. Need pole ilagi väga täpselt ajaliselt määratud – Käbi Larelei liigub ajas avaselt-impressi- onistlikult. Kõik kujutletav saab oma välised ja sisemised kon- tuurid aegamisi, pikema aja jooksul paigale asetatud joonte ja teinud kogumise. Nii ongi teisel impressiivsuslikul maalil.

Meelilood keskenduvad üks- kute isikute ümber, neid kujun- datakse episoodide kaupa, kui nad ilmevald lugejale vastu astuvad. Mitte niipalju autori ise. Tema arvestus saame ainult ju- Hikest väikvalguse pille. Küll aga vanemad ja vanavanemad, mõned veel kaugemad sugula- sed. Erilte teiste hulgas esine- kerkib enama kuu – sugesti- vusest esile manatud kogu oma põhilisest negatiivsuse ja voo- reuses on ainult see, et Käbi on enama lemmik-lapselaps.

Autoril on tahet ja võimet, astuda asjadele ja inimestele li- gidale, ületada need tõkkes, mis alati on olemas, kui tahetakse lähedasi inimesi kujutada siiralt ja võimaliku objektiveerusega.

Käbi Larelei meeliskleb oma mälestustes. Nende ümber koondub paratamatult 'ajalise kauduse nostalgial. Aga ta ei idealseeri, ei kujuta mingit idülli. Mälestustes on küllalt negatiiv- selt, hirmulamus, ahistust, imestavahetust lähendamist pinget. Ilustatud isa- ja emakujut- puuduvad – see teeb raamatu imeliiselt lähedaseks ka lugejale, kes on läbi viinud nägemisrüh- vorkude – ja pilmiklaasiruut- dest, mis harutiini nii mälestus- tust kui lühikirjanduslike teoseis kipuvad looma jahedat distantsi.

Jutustus – berätlese – seisab Hammatu kahepeaberi. Siin pole korratud tallelehel. Siin on elu palju jutustusi, mida autor ise on

üksiksest eraldanud ja peatük- kidesse palgutanud. Episoodide meeleoluine eneseväärus on tü- guse, atmosfäär nendes tü- pes, psühholoogiline pinget kõiki tse- rütav. Meeleolulised erinevused episoodide vahel on suured. On lõpmatu pikk registrihvare. Leetse suvede idüllid Moskva pimeduse ja öömeeliluse kaasa. Kaasa piiratud eluvarimide tigeus lõikab terava – halgastseisnõude ja mujal. Kõige tugev heistub kuu- du kunstnimees ahistus ja loominguine tõke. Toose lõpp on ühtlasi ka loomingupeasit lõtu- mine. Raamat on oma impressi- onistlikust struktuurist hooli- maa, kujunenud kunstiliseks teoseks.

Nagu jõudud – lapsena pole autor alati toimuva keskus, ta on tühi ainult vaatleja ja kommenta- rija. Seda lähemale päästab autor lugeja enda oleliku raamis – mis mahaliselt hõlmab peagu poole teosest. Kogu "jutustus" on põhiliselt autori pihtimus, milles mälestuslikud tühnused moodustavad saatva tausta. Solist ja saade – ku kasutades muusika- lisi termineid.

Käbi Larelei valib keeleliti meedumit näitlikult isia vae- vutust. Ta tunneb sõnade väärtsit ja omadusi, asetades need nagu vi- lunud maalija pintslilõike har- monilises kooskõlas lõuendile. Lapsepõlvisest eestikeelsest õhi- tustelved ja muud lasteloomu- lavad värvikate detailidena sti- listruktuuri. Monikord üsna ägadedki tundepursangud ei lõ- hesta ega riku teose üldist nos- talgiistmelanoolist kooridit.

Mälestuste kirjutajad panevad meid kirja väga tihti selle järgi, mis neile endile tundub tähtsana. Mitte alati pole see huvitav ega tähtis lugejale. "En bit jord" on üks neid harukordseid raama- tuid, kus autor tahab inimliku keelt, mis hõlaskab viirastema ka lugejate juures. Mitte küll selle tõttu, et ka kirjeldab oma nooruse piltides meie ühist kodumaad, vaid enne kõike kuna kirjutaja ise näib viirastema kaasa oma hingestatud mahupildides.

Häidateksti eesmärk on rääkida, mis paneb autorit liis küsimaa, kui see on võimalik. AR-GI

Ootamatult lahkus meie armastatud vend, ristisija ja onu

Harald Elias Luther

Sünd. 2/4 1916 Tallinnas
Surn. 29/10 1976 Okseläandis

Sõgavas leinas

ELISE
perekonnaga
ALIDE
perekonnaga
META ja FERDINAND
ELLEN
perekonnaga
MANFRED
perekonnaga
LEOPOLD
abikaasaga
ÖDEDE ja VENNA
LAISED

Olgu kerge Sulle võõramaa muld!

Matusetalitus toimub neljapäeval, 11. novembril kell 11 Okseläandis kalmistu kabelis.

Armast ema, tädid ja sugulast

Johanna Pahl'i

Sünd. 26/12 1896 Käinas
Surn. 5/11 1976 Käinas

mälestavad valusas leinas

EINO
JOHANNES
PAUL
ANASTASIA
ARNOLD
perekonnaga

Olgu kerge Sulle kodumaa muld!

Omä kauaaegset liiget

M. Treimann'i

Sünd. 3/1 1906
Surn. 29/10 1976

mälestab

EELIK ESKILSTUNA
KOGUDUS ja ÕPETAJA

Matmine kolmapäeval, 10. nov. 1976 kl. 15 Husbj-Rekarne kirikus.

Igavikkude lahikumud kolleegid

Kauegõidukapteen

Johannes Mänder't

mälestavad kurbuses

JOHN ADAMSON
FRIEDRICH ADAMSON
abikaasaga
JURI ANVELT
abikaasaga
ERICH ASPE
AUGUST NIITIM
abikaasaga
KARL LOOTSMÄE
abikaasaga
VOLDEMAR STRENTSE
ANTON SILBERBERG
VILLEM TIDUS
abikaasaga

Arnold Ilves'e

ärasaamine toimub reedel, 12. nov. 1976 kl. 14. Kõik: S'i Eskils Kyrkogård, Ljuseis Kapell.

Leinateated

Head sõpra

Mait Mehike'st

mälestab

HARALD KALLAS
FERDINAND KALDMA
ARVED VESMES
ENDEL KRIISA
perekondadega

Head perekonnasõpra kodumaal ja võõrsil

Mait Mehike'st

mälestavad kurbuses

ALEKSANDER ja ROOSI
RAUD

JAKOB RAUD
abikaasaga

JOHANNES RAUD
perekonnaga

EUGENIA OJASOO
perekonnaga

Kallist naabrit Eestis ja head sõpra

Mait Mehike'st

leinaavad kurbuses

ALEKSANDER HEINMAA

ASTA OHLSSEN
perekonnaga

MILVI WIGERTZ
perekonnaga

Head sõpra

Mait Mehike'st

mälestavad leinas

MARTA ja OSKAR
perekonnaga

Armast sugulast

Johannes Mänder't

mälestab leinas

HELMI
lastega

Kallist sõpra

Mait Mehike'st

mälestavad leinas

perekonnad:

A. RIHKRAND

A. INHOFF

L. KESKULA

Kallist kodusõpra

Kauegõidukapteen

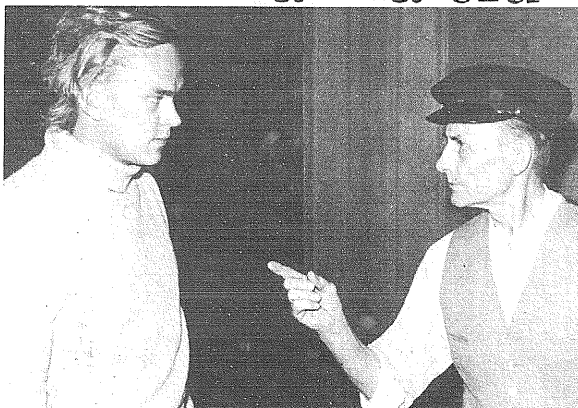
Johannes Mänder't

mälestavad

OSKAR AUS
abikaasaga

ALEKSANDER AUS
perekonnaga

"Tükk ranna elu"

Kehv noormees Turja Hannes (Tül Kask) saab tütrele ligikippumise pärast noomida jõukalt Suuredse Jaanilt (Peedu Järve). (Foto Krausmägi).

"Tükk ranna elu", iseloomustab autor August Mait ise draamatiseeringut romaani "Õitsev meri", lisades: "See on üks rannaelu tõelisest esile tõstetud elukujutus, pärit selle paiga elust oma eri miljöös."

Andres Särevi dramatisering

gu näol on Mälu mitmes vöörkeelses linnuud romaans võõrande lava paljudes kodumaa paikades. Sellekohane dramatisering on Lensi Römmertil. Näidendi keskpunktis asuvad vana Turja Laas oma väsimatu huumoriga ja teravmeelsustega ja

tema poeg Hannes oma eksiteedega kolme iseloomustatult püües pruudi vahel. Rannaküla ja sisema, rikkana ja vaesema vastuolud tulevad näidendis selgeks. Esietendus Stockholmis 18. novembril.

USA...

Alg. lk. 1

Carter oli esimene mees, kes 44 aasta jooksul suutis kukutada ametisolevat presidenti valimist. Ta on ka 128 aastat järele esimese presidenti leinarikidest (sealt sai Carter oma poliitiliseina poolehoidu).

President Fordil, kes tuli ilma valimisteta ametisse Watergate-skandaali kiilvees kui president Nixon poolt nimetatud asepresident, ei õnnestunud oma positsiooni valimistel kaitsta. Ta presidendiaeg kestis ainult kaks aastat.

Carteril on kergem valitseda, kuna tema erakonnal demokraatidel on enamuskongressil.

700...

Alg. lk. 1

eriti teenekaid liikmeid, eeskätt noorliikmeid. Freemiad poolt Martin Juhkam, kes tõi ka teravtist eestlastepõlvit Austrialt, kust ta asja naasis.

Martin Juhkam avaldas ka tänu suurevaevanälgijatele Ühisabi peres eestlast "Kuldenda-me-po kindrali" Eldur Veiliste, kes seisab korralduse allajätku aparaadi juhi kohal. Peotöökond oli asja võtnud suurima töösõudega ja püüdes parimat anda eeskava liigast ulatustliikude kujundand. Kuid strateegia suurevõlud publiku kokkutoomis eeldab ka suurevõlud te ansambli rakendamist.

Ja mõlemad koorid kujunesidki koos rahvatantsilajega programmi põhisammasteks, eriti kus neil ei olnud vaja B'd Halleni alati problemaatilist mikrofonide süsteemi, mis on händikõigis vokaalja instrumentaalilistidele.

Tore oli koos näha operetipaari Mari Kamp ja Harri Kaasikult nii Kalmelil Silva duetist kui ka soolo (Mari Kamp laulus Silva aaria ja Harri Kaasik Rose Marie). Elegantsed ja suutlised (ent ka nemed hädas mikrofonisüsteemiga), ja siis oli meidiv kohata Göteborgi-noorte "Lemmikuid" uute eesti populaaraladega.

"Kassari" tantsurühmu ei tarvitse alla kriipsutada, see on alati sõdamepid võitnud nii eesti kui rootsi pooli.

Programmi, mis kippus pikale, teatustas lühelalt Katrin Sepp Eesti Teatri noorteperast ja tantsuks ning meelalutuseks supee ajal mängis moodne "vanamoodsate" viiude tõlgendaja — Kjell Sjölundi orkester.

Ülatuslik loeteli näidati Ühisabi daamide kaasabiga kiresti läbi ja 8.000 krooni eest väärtuslike võtte leidsid Fortuna aviga omale peoliste seast omanikud. Sihtsutus Ühisabi oli hästi teenindanud publikut ja väärkalt tähistanud juubelit.

Laste...

Alg. lk. 1

Lasteaia uude juhatusse valiti tagasi esimehena Siim Saare. Juhatusse kuuluvad abiesimehena Katrin Maandi, laekurina Helmi Arendi, abilaekurina Maire Rahn ja kirjatöimetajana Anu Jürjalo ja Jaan Manitski.

Ameti poolest kuulub juhatusse ka lasteaia juhataja Erna Klemmer.

Kasvatajaiks on praegu peale juhataja Silvi Somp ja muusika-abili-seks mängude ja laulude saatjana Yvonne Lumila.

NORRÖKÖPING

Mardiõhtu Norrököpingi Skaudisõprade Selts korraldab laupäeval, 13. nov. kell 19 mardiohtu Köpmanhüsis, Bräddgatan 14. Ohutõõgiks mardipraad hapukastetega. Registreerida tel. 16 32 19 või 16 33 64.

Misomex AB

vajab laotöölist kergemale tööle. Lüh. andmeid annab Helder Joa, tel. 97 00 90.

Address:
Ellen Keys Gata 2,
126 64 Hågersten

STOCKHOLMI EESTI TEATER

"ÕITSEV MERI"

Lensi Römmert dramatisering kolmas vaatus üheksa pildis August Mälu samanimelise romaani järgi.

Stockholm

Laupäeval 13. novembril kell 19 Pühapäeval 14. novembril kell 17 Pühapäeval 28. novembril kell 18 Abi: teatrisaalis Sveavägen 41. Piletite etetellimine: Eesti Kultuuri Koondis, Wallingatan 32, tel. 08/11 31 16. EKK büroo on avatud 10—17, neljapäeviti 11—19.

Norrköping

Laupäeval 20. novembril kell 18 Djäkneparkkoalis, Reglsgatagat. 48. Piletite etetellimine: 011-16 59 19.

Esikliltuna

Pühapäeval 13. novembril kell 15 Tolken Huusi, Rademacherogat. 23. Piletite etetellimine: 015-11 32 08.

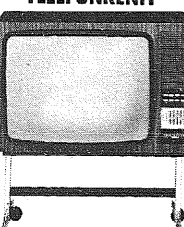
Kunstinditus Eesti Majas

13—27. novembrini. Oülaaaild loomade ja looduse motiividega. Avamine 13. nov. kell 14—17.

LEHTI RAMMUS-RAPP

Wallingatan 34, I, Stockholm

Eestlased eelistavad TELEFUNKENT

PAL color 746 26"

Täiult modulaarsuutud loomulikkudeid ja äärmiselt terav pilt.

Tavaline hind... 4.195,-

Vana TV eest... 400,-

Tel maksate... 3.795,-

normaals radio & elavaruus ab

Svandenmplaan 2, Hågersten

Tel. 08/45 13 00

A/S EESTI MAJA

vajab

ÖKONOOMI

kes iseseisvalt haidaks ning majandaks einelauda ja seltakondlikke ruume.

Lähem informatsioon kirjalikult aadressil: A/S Eesti Maja, Wallingatan 32, I, 111 24 Stockholm või telefonil kirjaposti Eesti Maja kontoris nr. 08/11 47 77, õhtuti majavanemalt 08/28 80 16.

